

Veřejný zájem v MPS

Výhrada veřejného pořádku

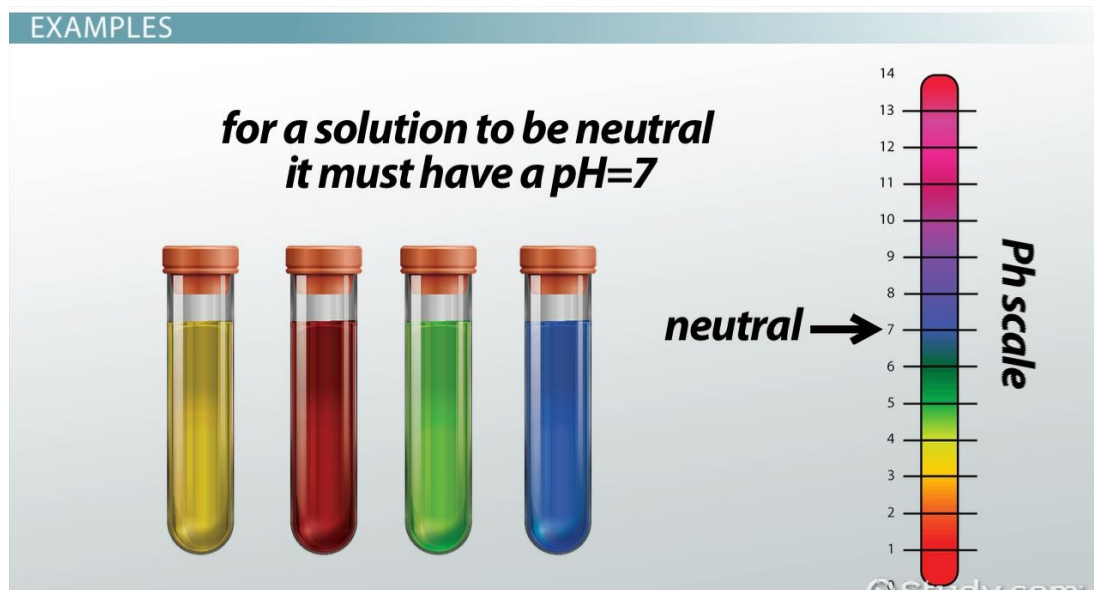
doc. JUDr. Jiří Valdhans, Ph.D.

Neutralita kolizního řešení a odchylky od ní

KOLIZNÍ ŘEŠENÍ – NEUTRALITA

- ☐ rovné zacházení s právními řády (cizí práva)
- ☐ výběr nejúžeji spojeného práva (z dotčených)
  - ☐ objektivně = teritoriální aspekt
  - ☐ subjektivně = autonomie vůle stran (volba práva)
- ☐ není brán ohled na finální hmotněprávní výsledek

ODCHYLKY OD NEUTRALITY

- nejméně zjevné
  - způsoby nakládání s cizím právem
- méně zjevné
  - uchopení hraničního určovatele
  - únikové doložky

ODCHYLKY OD NEUTRALITY

□ zjevné

□ materializace kolizního řešení

prosazení zájmů (ochrana) typicky určité skupiny: zaměstnanci, děti, spotřebitelé

□ imperativní normy (*aktivní veřejný pořádek*)

prosazení politických, ekonomických a sociálních zájmů státu: omezení zahraničního obchodu, hospodářská soutěž, ochrana životního prostředí, bezpečnost výrobků

□ **výhrada veřejného pořádku** (*pasivní veřejný pořádek*)

obranný mechanismus (štít, pojistka) vůči aplikaci cizího práva nebo přesunu cizího soudního rozhodnutí/rozhodčího nálezu

Výhrada veřejného pořádku

CHARAKTER

tradiční institut
nutný souputník slepých KN
přirozený doplněk KN

neukotvený
podkopávající koncepci

VÝVOJ

- Bartolus a Baldus: *statuta odiosa*
- Dumoulin: nebude aplikováno právo státu, se kterým je fórum ve válečném stavu

PŘÍSTUP GERMÁNSKÝ

☐ Savigny:

- ☐ rozpor s normami přísně imperativního charakteru – tj. ochrana nebo prosazení obecného zájmu (*zákaz polygamie, zákaz Židům vlastnit nemovitosti*)
- ☐ neznámé instituty cizího práva, které nebudou aplikovány (*otroctví*)

☐ Wachter

- ☐ rozpor s morálními a náboženskými principy, spravedlnost, veřejný pořádek a ekonomické zájmy na nichž stojí domácí právo (*zákaz lichvy, zákaz otroctví, dluhy ze sázek*)

PŘÍSTUP ROMÁNSKÝ

☐ Mancini:

- ☐ prosazoval princip personality (doba velké emigrace z Itálie do USA)
- ☐ omezení, kterým veřejné právo limituje práva jednotlivce na cizím území

PŘÍSTUP ANGLO-SASKÝ

☐ Story:

- ☐ každý národ má právo se bránit před negativním zásahy způsobené nespravedlivým vlivem cizího práva
- ☐ neaplikují se cizí pravidla neslučitelná s vlastními chráněnými zájmy

CO TEDY TEN VEŘEJNÝ POŘÁDEK JE?

- ☐ principy/hodnoty jako spravedlnost, morálka
- ☐ rovnost bez ohledu na rasu, náboženské vyznání, pohlaví, sexuální orientaci
- ☐ vlastní mezinárodní integrita
- ☐ přístup k základním lidským právům a svobodám
- ☐ rodina a její pojetí

CO TEDY TEN VEŘEJNÝ POŘÁDEK JE?

- ☐ propojení na náboženství
- ☐ proto výraznější v rovině rodinněprávní
- ☐ méně hmatatelné v rovině obchodněprávní, obecně-civilní

POUŽITÍ – HMOTNĚPRÁVNÍ ROVINA

- ☐ **odmítnutí** extrémních dopadů **aplikace cizího práva**
(meritorně rozhoduje soud fóra)
- ☐ odmítají se účinky, nikoliv cizí právo
- ☐ v jakém okamžiku?
- ☐ poslední obranný mechanismus
  - ☐ kolizní norma přikáže použití cizího práva
  - ☐ zjištění cizího práva
  - ☐ aplikace cizího práva a posouzení účinků
  - ☐ odmítnutí aplikace cizího práva

POUŽITÍ – HMOTNĚPRÁVNÍ ROVINA

- ☐ minimalizace rozsahu – nepoužití určitého ustanovení
- ☐ čím nahradit?
  - ☐ analogie v daném právu
  - ☐ nalezené jiného úzce spojeného práva
  - ☐ použití *lex fori*

POUŽITÍ – PROCESNÍ ROVINA

- **odmítnutí uznání** cizího soudního rozhodnutí/rozhodčího nálezu (meritorně rozhodoval soud jiného státu) resp. veřejné listiny nebo **adaptace**
- dvě varianty
  - koresponduje s rovinou hmotněprávní – rozhodnutí ukládá povinnost, která je v rozporu s veřejným pořádkem, nastoluje stav, který je v rozporu s veřejným pořádkem
  - reakce na procesní pochybení (narušení práva na spravedlivý proces) během procesu rozhodování

ADAPTACE

- ☐ manželství stejnopohlavního páru
- ☐ dočasné manželství

PODMÍNKY VYUŽITÍ

- ☐ rovnost právních řádů
  - ☐ nelze proto využít při jakékoliv odchylce
- ☐ intenzivní vztah k fóru
  - ☐ prostorový nebo čas
  - ☐ *Inlandsbeziehung*
  - ☐ omezené účinky veřejného pořádku
  - ☐ omezené použití, když existuje slabší vazba, čím je vazba intenzivnější, tím větší potřeba použití nastoupí

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

- spíše minimalistické

- § 4 ZMPS

- *Ustanovení zahraničního právního řádu, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, nelze použít, jestliže by se účinky tohoto použití zjevně přičily veřejnému pořádku.*
  - *Ze stejných důvodů nelze uznat cizí rozhodnutí, cizí soudní smír, cizí notářskou a jinou veřejnou listinu, cizí rozhodčí nález, nebo provést procesní úkon k dožádání z ciziny, anebo uznat právní poměr nebo skutečnost, které vznikly v cizině nebo podle zahraničního právního řádu.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

☐ čl. 7 polského ZMPS

☐ *Foreign law shall not apply, should the effects of its application be contrary to the fundamental principles of the legal system of the Republic of Poland.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

- čl. 6 německého EGBGB

- *A provision of the law of another State shall not be applied where its application would lead to a result which is manifestly incompatible with the fundamental principles of German law. In particular, inapplicability ensues, if its application would be incompatible with civil rights.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

- čl. 17 švýcarského federálního IPRG
  - *The application of provisions of foreign law is excluded if such application leads to a result that is incompatible with Swiss public policy.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

- section 4 britského PIL Act
  - *The provisions of any foreign body of laws which are supposed to be used in accordance with the provisions of this Act cannot be applied, if the effects of any such application would clearly contravene public order.*
  - *Likewise, it is also not possible to recognise any foreign judgements, foreign court settlements, foreign notary or other public documents or foreign arbitration judgements or to implement any procedural acts requested from abroad or to recognise any legal relations or any facts which have arisen abroad or according to a foreign body of laws on the same grounds.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ, NÁHRADA

☐ section 16 italského ZMPS

- ☐ *Cizí právo se nepoužije, je-li jeho účinek v rozporu s veřejným pořádkem.*
- ☐ *V tomto případě se použije právo rozhodné podle jiných kolizních kritérií případně určených pro daný rozsah pravidla. Pokud takové právo chybí, použije se práva italského*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ, NÁHRADA

□ section 12 maďarského ZMPS

- *The foreign law determined by this Act shall be deemed contrary to Hungarian public policy and therefore shall not be applied if the result of its application in the given case would clearly and seriously violate the fundamental values and constitutional principles of the Hungarian legal system.*
- *If the violation of public policy cannot be averted in any other way, the provisions of the Hungarian law shall apply instead of the refused provisions of the foreign law.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ, NÁHRADA

□ čl. 21 belgického ZMPS

- *The application of a provision of the foreign law designated by the present statute is refused in so far as it would lead to a result that would be manifestly incompatible with public policy.*
- *In determining this incompatibility, special consideration is given to the degree in which the situation is connected with the Belgian legal order and to the significance of the consequences produced by the application of the foreign law.*
- *If a provision of the foreign law is not applied because of this incompatibility, another relevant provision of that law or, if required, of Belgian law applies.*

Unijní prostředí

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

- Řím I (čl. 21) a Řím II (čl. 26)
- *Použití některého ustanovení práva kterékoli země určeného na základě tohoto nařízení může být odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem **místa soudu**.*

LEGISLATIVNÍ UCHOPENÍ

☐ čl. 45 Brusel Ibis

☐ *Na návrh kterékoli dotčené strany se uznání rozhodnutí odepře, je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu;*

UNIJSNÍ VEŘEJNÝ POŘÁDEK?

- ☐ pojem se objevuje v judikatuře SDEU v souvislosti s ochranou hospodářské soutěže, tj. použití pojmu pro normy imperativní
- ☐ *společné principy?*
- ☐ *stává se součástí veřejného pořádku členských států?*
- ☐ *odchylky?*

Výhrada VP v judikatuře

20 CDo 4050/2011

- výhrada veřejného pořádku podle uvedeného ustanovení představuje **krajní opatření**, svou povahou výjimečné, které je nutno použít teprve tehdy, je-li dán **rozpor se zásadami společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu v takové míře**, že jakákoli **výjimka** z těchto zásad by byla **zcela nepřípustná** (závěry uvedeného rozhodnutí se sice vztahují k § 36 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, avšak oba zákony vycházejí z týchž zásad a právní úprava v nich je v podstatě identická). Institut náhrady škody způsobené protiprávním jednáním i institut promlčení jsou a i v rozhodné době byly vlastní jak německému, tak českému (československému) právu.

20 CDO 981/2018

- ...**pouhá odlišnost právní úpravy**, jejíž účinky v zemi výkonu rozhodnutí nevyvolají specificky negativní důsledky pro právní řád jako celek (nikoli jen vůči jednotlivému majetkovému institutu),
nezakládá výhradu rozporu s veřejným pořádkem ve smyslu nařízení Brusel I

30 CDO 4432/2011

- Rozpor s veřejným pořádkem nastává podle názoru odvolacího soudu především tehdy, kdy se účinky uplatněných předpisů cizího státu **příčí zásadám státního a společenského zřízení ČR**, na nichž je **nutno bez výhrad trvat**; rozpor s veřejným pořádkem se týká také případů, kdy v řízení, z něhož cizozemské rozhodnutí vzešlo, **byla porušena základní práva účastníka řízení a základní zásady spravedlivého procesu**. Rozpor s českým veřejným pořádkem v rovině procesní povinný nenamítá, shledává jej však v rovině hmotněprávní, totiž v tom, **že věc byla posouzena podle německého práva, ačkoli právo české by bylo pro něj příznivější**.

30 CDO 4432/2011

- Účastníci pro řešení svých sporů **zvolili právo německé**, volba práva, již povinný nezpochybňuje, je i podle českého právního řádu v případě majetkových vztahů (§ 9 odst. 1 zákona č. 97/1993 Sb.) dovolena, spor byl **podle zvoleného práva posouzen, povinnému nebylo uloženo nedovolené ani nemožné plnění**, „o rozporu účinků vykonávaného rozhodnutí s českým veřejným pořádkem tudíž nelze hovořit“.
- Je obvyklé, že obchodní partneři domovsky náležející do různých států pro své obchodní aktivity a pro řešení případných sporů zvolí právní řád jednoho z nich; již proto, že právní řády různých států jsou odlišné, je **třeba zvolený právní řád přijmout se všemi výhodami i nevýhodami a nelze dopustit, aby výhrada veřejného pořádku sloužila jako nástroj, jímž by se povinný mohl z dopadů z volného právního řádu vymanit.**

20 CDo 549/2019

- Dovolatel dále namítá, že nalézacím cizozemským soudem bylo **porušeno jeho právo jednat v mateřském jazyce**, a to tím, že mu anglický soud nezajistil tlumočení ve vztahu k důležitým podáním. K totožné námitce se Nejvyšší soud již podrobně vyjadřoval v rozsudku ze dne 17. 7. 2018, sp. zn. 20 Cdo 2302/2017, a vysvětlil, že právo na písemný styk (tj. překlad písemností soudem, které účastník činí ve své mateřštině) nevyplývá ani z mezinárodních lidskoprávních úmluv, ani z českého právního řádu (což neodporuje možnosti, že právní úprava v tom kterém státu může zaručit vyšší standard ochrany).

20 CDo 549/2019

- Požadavek na písemný styk v mateřském jazyce účastníka **tedy nelze podřadit ani pod právo na spravedlivý proces**, z čehož plyne logický závěr, že **nemůže** být ani dosaženo takové závažnosti situace, **ospravedlňující aktivaci výhrady veřejného pořádku** ve smyslu čl. 26 úpadkového nařízení. Výhrada veřejného pořádku se váže k porušení jen těch procesních principů, které jsou vskutku základní a zásadní. Na uvedeném závěru dovolací soud nemá důvod cokoli měnit.

20 CDO 1432/2022

- Zároveň je nutné mít na paměti, že pojem veřejného pořádku **zahrnuje jen základní normy procesního práva zaručující stranám právo na spravedlivý proces**, zejména **právo být slyšen**; jelikož i náprava procesních vad je záležitostí soudů státu, v němž bylo rozhodnutí vydáno, lze ve státě uznání zohlednit jen zcela principiální procesní vady, spočívající zejména v tom, že **ve státě původu nebyla účastníku vůbec dána příležitost svá procesní práva uplatnit** (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. srpna 2018, sp. zn. 20 Cdo 981/2018, a ze dne 16. října 2019, sp. zn. 20 Cdo 3620/2018).

20 CDO 1432/2022

- cizí rozhodnutí, u něhož se zvažuje uznání vykonatelnosti či naopak odepření takového uznání, **není možné** (až na výjimky, které posuzovaný případ nepředstavuje) **přezkoumávat po věcné stránce** (a v tomto rámci dokonce modifikovat právní kvalifikaci jím přiznaných nároků), avšak **nelze jej revidovat ani hlediskem standardních procesních postupů přeshraničního soudu**.
- Založil-li proto odvolací soud své úvahy na **pouhé odlišnosti britské právní úpravy oproti úpravě tuzemské**, přičemž účinky cizí úpravy v zemi výkonu rozhodnutí (exekuce) **nevyvolávají žádné zvlášť negativní důsledky** pro český právní řád, pak uvedené difference **nemohou založit výhradu rozporu s veřejným pořádkem**; opak by vedl ve svých důsledcích k nepřipustnému přezkoumání věcné správnosti cizozemského rozhodnutí.

20 CDO 136/2023

- Ve vztahu k namítanému rozporu uznání rozhodčích nálezů s veřejným pořádkem odvolací soud uvedl, že **rozpor musí být zcela zřetelný a zásadní**. Důvodem pro odepření uznání může být toliko rozpor povinností ukládaných povinné rozhodčím nálezem se zásadními ustanoveními českého právního řádu, **nikoli např. rozpor s běžnými kogentními normami**. Výhrada veřejného pořádku je výjimečným institutem, který je možno použít jen v krajním případě, kdy by uznání a případný výkon zahraničních **aktů aplikace práva byly v tuzemském prostředí nesnesitelné a neudržitelné**. Takový rozpor nemohou založit námitky povinné, které směřují k věci samé, protože meritorní přezkum rozhodčích nálezů nemá v tomto exekučním řízení místo

20 CDO 136/2023

- za irelevantní považoval výhrady povinné týkající se prostožů, státní příslušnosti dřívějších členů statutárního orgánu povinné, narušení a následného ukončení tehdejších obchodních vztahů následkem ruské invaze na Krym a východní Ukrajinu či skutečnosti, že oprávněná své pohledávky neuplatnila dříve. Odvolací soud zdůraznil, že povinná dobrovolně vstoupila do smluvního vztahu s ruským obchodním partnerem, s nímž ujednala rovněž rozhodčí doložku, to vše při vědomí o jakého partnera se jedná a jaká případná rizika mohou být s tímto vztahem spojena.

20 CDO 136/2023

□ **Povinnost plnit** své závazky ze smluvního vztahu, o nichž bylo autoritativně rozhodnuto smluvně předpokládaným způsobem, pak **nemůže být bez dalšího suspendována** jen na základě toho, že oba subjekty nyní stojí na opačných stranách aktuálně probíhajícího **válečného konfliktu**. I **smlouvu s nepřítelem, byla-li sjednána, je třeba plnit**.

□ Ani skutečnost, že vymožené plnění soukromoprávního závazku od povinné může v konečném důsledku přispět **k financování válečného agresora**, za daných okolností nemůže negovat základní zásadu, že soukromoprávní závazky je třeba plnit. **Oprávněná navíc není subjektem jakýchkoli odvetných sankcí, které by jí v přijetí nyní vymáhaného plnění bránily**.

Odvolací soud připomněl přetrvávající akceptaci obchodních vztahů se subjekty v Ruské federaci (zejména odběr zemního plynu od Gazpromu), **M U N I**
ačkoli i tyto obchody také ve svém důsledku vedou k financování ruské **L A W**

20 CDO 136/2023

- Z tvrzení povinné se nepodává, **že by v rozhodčím řízení byla porušena práva účastníků** (a to ani v menší než závažné míře – vyjma tvrzení o podjatosti rozhodkyně, jeho nedůvodnost však byla podrobně rozebrána výše) nebo že by výsledek rozhodčího řízení byl ovlivněn státní příslušností statutárních orgánů povinné (nadto bývalých, neboť i z tvrzení povinné vyplývá, že v době zahájení rozhodčího řízení, v jeho průběhu ani v době vydání rozhodčích nálezů již ukrajinští občané nebyli statutárními orgány povinné; ostatně smlouvy mezi účastníky, jež jsou podkladem exekučního titulu č. 2, byly též uzavřeny v době, kdy již členy představenstva nebyli ukrajinští občané).

20 CDO 136/2023

- Rovněž okolnost, že oprávněná figuruje na sankčním seznamu Evropské unie, nevede k rozporu uznání a výkonu rozhodčích nálezů s veřejným pořádkem, neboť **sankce se na smluvní vztah oprávněné a povinné nevztahovaly**. Oprávněná je na sankčním seznamu zařazena od roku 2014 ve vztahu k zákazu obchodování s převoditelnými cennými papíry a nástroji peněžního trhu vydanými po 12. 9. 2014.

20 CDO 676/2016

- Rozhodčí doložku, podle níž veškeré spory mezi smluvními stranami budou řešeny v rozhodčím řízení Rozhodcovským soudem v Košiciach podle jeho jednacího řádu, **jenž je stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 12 zákona č. 244/2002 Z. z.**, nelze bez dalšího hodnotit jako netransparentní toliko z důvodu, **že nerozhodoval stálý rozhodčí soud zřízený ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení**, ale stálý rozhodčí soud zřízený podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. „soukromou“ právnickou osobou. Tato skutečnost proto sama o sobě nezakládá důvod pro odepření výkonu rozhodčího nálezů pro rozpor s veřejným pořádkem spočívající v porušení základního práva účastníka na spravedlivý proces.

21 CDO 4196/2007

- pracovní poměr s volbou práva státu District of Columbia
- v posuzované věci měla aplikace práva zvoleného účastníky za následek, že žalovaný v souvislosti se zamýšleným skončením pracovního poměru zvolil z možností daných pracovní smlouvou namísto výpovědi s jednoměsíční výpovědní dobou skončení pracovního poměru „vyplacením platu namísto výpovědní lhůty“.
- Uvedené řešení je z tohoto důvodu přijímáno jako adekvátní materielní výraz uznání práva na přiměřenou výpovědní dobu ve smyslu Čl. 4 odst. 4 Evropské sociální charty vyhlášené pod č. 14/2000 Sb.m.s.
- nemožnost uplatnění výhrady veřejného pořádku proti aplikaci tohoto práva

30 CDO 5368/2007

- Český státní občan a státní občanka N. (Nigerie), pocházející z vesnice U. ve státě B. (Benin) z kmene T. dne 8. 9. 1996 uzavřeli manželství v obci U. za účasti shromáždění lidí z vesnice, kde byl žalobce představen a došlo k projednání otázky věna a daru rodičům žalované
- dne 9. 9. 1996 se Čech dostavil na úřad ve správním středisku obce U., kde prohlásil, že se oženil se žalovanou, o tomto prohlášení byl vyhotoven úřední doklad legalizovaný následně nigerijským ministerstvem zahraničních věcí a superlegalizovaný velvyslanectvím České republiky v N. a na jeho základě byl Magistrátem města Brna vystaven oddací list.

30 CDo 5368/2007

- v N. je možno uzavřít manželství podle zákona o manželství z roku 1914, popř. podle kmenového práva, a že zvykové právo kmene T. stanovuje pro uzavření manželství mimo jiné podmínku, že dojde k namlouvání tak, aby se celá rodina seznámila s budoucím manželem, že uzavření manželství je legalizováno při splnění svatebních rituálů a zaplacení věna rodině nevěsty s tím, že následně zvykový soud skládající se z vesnické rady starších manželství ratifikuje, což může mít písemnou nebo verbální formu, a manželství bude zapsáno do rejstříku zvykového soudu.
- manželství účastníků bylo uzavřeno v souladu se zvykovým právem kmene T. a že způsob uzavření manželství není v rozporu s veřejným pořádkem České republiky ve smyslu § 36 ZMPS

30 CDO 3157/2013

- ☐ punitive damages (sankční náhrada škody)
- ☐ ve vztahu k uznání rozhodnutí ukládajícímu tuto sankční náhradu škody je možné uplatnit výhradu rozporu s českým veřejným pořádkem pouze tehdy, pokud je výše sankční náhrady újmy **zjevně nepřiměřená újmě**, již má odškodnit; **jen v takovém případě** se totiž dostává do rozporu s článkem 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), neboť představuje **nepřiměřený zásah do práva vlastnit majetek** (srov. článek 4 odst. 4 Listiny)

30 CDO 3157/2013

- nutné zkoumat závažnost újmy, která má být na základě podkladového rozhodnutí kompenzována, když vyšší (intenzivnější) újma ospravedlňuje vyšší náhradu, a dále to, zda nejsou kompenzační a sankční složka náhrady ve zjevném nepoměru ve prospěch sankční složky (tj. zda není kompenzační složka náhrady újmy zjevně nižší než složka sankční) a zda výše náhrady nepřípustným způsobem nezasahuje do majetkových práv povinné osoby (tj. není likvidační, nemá tzv. rdousící efekt)

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- ☐ homosexuální pár (Čech, Dán), manželé, žijící v Kalifornii
- ☐ smlouva s náhradní matkou, narození syna u něhož nevědí, který z manželů je biologickým otcem
- ☐ kalifornský rozsudek, že matka není právním rodičem a že rodiči jsou tito manželé, následně vydán kalifornský rodný list, kdy Čech je zapsán jako otec/rodič a Dán jako matka/rodič
- ☐ navštěvují ČR (rodiče), navrhli uznání rozsudku
- ☐ NS uznal otcovství Čecha, konstatoval, že náhradní mateřství neporušuje český veřejný pořádek, nevyjádřil se k rodičovství Dána

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- proto manželé podali druhý návrh, který byl zamítnut pro zjevný rozpor s veřejným pořádkem
- vyhověním návrhu by podle Nejvyššího soudu byla ve výsledku fakticky nastolena situace korespondující společnému osvojení dítěte dvěma osobami stejného pohlaví, což je stav, který české právo neakceptuje, neboť kategoricky vylučuje současné osvojení nezletilce subjekty, jež nejsou manžely

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- 32. V nyní posuzovaném případě je však **zásadní**, že napadený rozsudek odmítá **formálně uznat již existující rodičovský vztah** mezi druhým a třetím stěžovatelem. Stěžovatelé žijí v USA, kde tvoří formálně uznanou rodinu. **Jedná se tak o právní uznání reálně fungujícího rodinného života mezi druhým a třetím stěžovatelem. Jde tedy o zcela odlišnou situaci než v případě, ve kterém by šlo o vytvoření nového rodinného vztahu.** Navíc, byť jde o otázku statusovou, nejedná se ani o vytvoření nového právního pouta mezi stěžovateli, ale pouze o uznání právního pouta, které bylo již konstituováno v právním řádu státu, kde stěžovatelé žijí.

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- 35. I v nyní posuzovaném případě **napadené rozhodnutí není v nejlepším zájmu dítěte**. Realita v tomto případě je, že dítě (třetí stěžovatel) žije v rodině s prvním a druhým stěžovatelem, kteří jsou jeho rodiči nejen fakticky, ale v místě, kde stěžovatelé trvale žijí, i právně. V zájmu dítěte je přitom umožnit rozvoj vztahu s dospělou osobou, která o něj pečuje a zajišťuje jeho výživu a výchovu a ke které má dítě citové vazby, pokud o kvalitě péče daného dospělého nejsou pochybnosti. Napadený rozsudek přitom faktické a v místě bydliště i formálně právní rodinné vazby dítěte podryvá. Je také v rozporu s právem dítěte na uznání jeho identity, pokud odmítá uznat právní vztah k jednomu z jeho rodičů.

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- Jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, **výhrada veřejného pořádku** má být uplatněna, **pokud byla v zahraničí porušena základní práva** [nález sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006 (N 91/41 SbNU 163)]. V případě Kalifornie, kde náhradní mateřství je právně regulováno a nad surogátními smlouvami dohlíží nezávislé soudy, však takové nebezpečí nevzniká. Vědecké práce založené na empirických studiích nezjistily žádné vykořisťování náhradních matek v demokratických státech, včetně USA, ve kterých je náhradní mateřství dostatečně právně regulováno.

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- **Výhradu veřejného pořádku je nutno chápat jako obranu proti důsledkům použití zahraničního práva, které jsou v tuzemském prostředí nesnesitelné a neudržitelné.** Veřejný pořádek je neurčitý právní pojem, který bezpochyby poskytuje prostor k jeho ústavněkonformní interpretaci. Těžko může být v rozporu s českým veřejným pořádkem situace, která je naopak zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky, tedy základními hodnotami českého právního řádu, jak bylo vyloženo výše. Lze připomenout, že ani případný rozpor s veřejným pořádkem a normy mezinárodního práva soukromého obecně nelze použít jako argument pro porušení základních práv účastníků řízení a ignorování nejlepšího zájmu dítěte, jak zdůrazňuje judikatura ESLP (Mennesson proti Francii ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11, § 84).

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- 57. Zároveň je třeba zmínit, že aplikace tohoto ustanovení vyžaduje nejen, aby cizí rozhodnutí bylo v rozporu s veřejným pořádkem, ale aby tomu tak bylo „**zjevně**“. To znamená, že použití tohoto institutu je omezeno na výjimečné případy, ve kterých je prokázána skutečná a dostatečně vážná hrozba některému ze základních zájmů společnosti.

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- 57. Nejvyšší soud v napadeném rozsudku však nevysvětlil, v čem spatřuje vážné ohrožení základních zájmů společnosti, pokud by bylo uznáno rodičovství druhého stěžovatele ke třetímu stěžovateli. I pokud bychom odhlédli od nutné ústavněprávní argumentace zmíněné výše, nelze z toho, že český právní řád nepředvídá rodičovství dvou osob stejného pohlaví, dovozovat, že tato situace v případě skutkových okolností stěžovatelů je natolik intenzivně v rozporu s veřejným pořádkem, aby šlo o rozpor zjevný.

NÁLEZ I. ÚS 3226/16

- 60. Závěrem Ústavní soud považuje za vhodné opět zdůraznit, že v nyní posuzované věci se nejednalo o plošné umožnění rodičovství dvou osob stejného pohlaví, tím méně o společné osvojení homosexuálními páry. Ústavní soud pouze rozhodoval o tom, zda v České republice **bude uznána faktická a právní realita**, že druhý stěžovatel má právo na ochranu svého rodinného života již fakticky i právně vytvořeného s třetím stěžovatelem a neuznání této rodinné vazby je porušením práva třetího stěžovatele, aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem rozhodování o něm.

NÁLEZ PL. ÚS 6/20

- dva registrovaní partneři (ČR, Trinidad a Tobago), osvojili rozsudkem z New Jersey dvě nezletilé děti (USA)
- návrh na uznání rozsudku v ČR
- prvoinstanční soud odmítl, druhoinstanční podal návrh na zrušení části § 63 odst. 1 ZMPS
  - *Jestliže v době osvojení byl osvojitel, některý z osvojitelů nebo osvojenec státním občanem České republiky, uznávají se cizí rozhodnutí o osvojení v České republice, jestliže se to nepříčí veřejnému pořádku a nebrání tomu výlučná pravomoc českých soudů **a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva.***

NÁLEZ PL. ÚS 6/20

- Ústavnímu soudu není zřejmé, proč by faktická realita života v zahraničí musela mít vyšší hodnotu než faktická realita života na území České republiky.
- Z návrhu krajského soudu se ostatně podává, že děti, o jejichž osvojení ve věci, z níž vzešel posuzovaný návrh, jde, mají již třináct let a Českou republiku pravidelně navštěvují na Vánoce, Velikonoce i během letní dovolené. Z návrhu ani z přiloženého spisu krajského soudu se nejeví, že by za celou tu dobu došlo k jakýmkoli problémům plynoucím z toho, že rozhodnutí soudu státu New Jersey o osvojení nebylo v České republice uznáno.

NÁLEZ PL. ÚS 6/20 - DISENT

- Takový zásah (*odepření uznání*) je však ospravedlnitelný, pouze sleduje-li legitimní účel a je tomuto účelu přiměřený. Veřejný pořádek, jako neurčitý právní pojem, je dostatečně široký, a proto poskytuje soudům náležitý prostor k tomu, aby po zhodnocení individuálních okolností případu případně odmítly uznat rozhodnutí cizího státu, byla-li by prokázána skutečná a dostatečně vážná hrozba některému ze základních zájmů společnosti, kterým nepochybně je nejen zájem na dodržování zákonů, ale zejména na dodržování hodnot a strukturálních principů, které jsou imanentní celému právnímu řádu České republiky.

NÁLEZ PL. ÚS 6/20 - DISENT

- Možnost uplatnění výhrady veřejného pořádku je tak dostačující pojistkou zabraňující uznání cizozemského rozhodnutí, byla-li by rozhodnutím vydaným v zahraničí vážným, a v České republice nepřípustným, způsobem porušena základní práva dotčených osob, např. pokud rozhodnutí o osvojení bylo vydáno bez respektu k právům biologických rodičů osvojovaného dítěte nebo by osvojení bylo výsledkem obchodování s dětmi.

BRUSEL IBIS

- ☐ C-7/98 *Dieter Krombachem vs. André Bamberski*
  - ☐ příslušnost
  - ☐ nenechali ho hájit se, i když byl přítomen
- ☐ C-394/07 *Marco Gambazzi*
  - ☐ vyloučen z jednání kvůli nesplnění povinnosti
- ☐ C-619/10 *Trade Agency*
  - ☐ neodůvodněný rozsudek
- ☐ C-302/13 *flyLAL-Lithuanian Airlines AS*
  - ☐ oprávněný v likvidaci
  - ☐ vysoká částka, povinný vlastněn státem

BRUSEL IBIS

☐ C -139/10 *Prism Investments BV*

- ☐ splnění povinnosti

☐ C -420/07 *Meletis Apostolides*

- ☐ nemožnost výkonu kontroly nad územím, kde se nachází nemovitost, která je předmětem sporu

☐ C-38/98 *Régie Nationale des Usines Renault SA*

- ☐ neexistence určitého práva duševního vlastnictví (rozdíly v hmotném právu dvou států)

BRUSEL IBIS (ZÁVAŽNÉ VADY)

☐ C-228/81 *Pendy Plastic Products BV*

- ☐ obdržení předvolání s dostatečným předstihem

☐ C-172/91 *Volker Sonntag*

- ☐ trestní řízení a adhezní řízení na náhradu škody, přítomný zástupce povinného, nikoliv povinný, nevyjádřil se k náhradě škody

☐ C-78/95 *Bernardus Hendrikman*

- ☐ zastoupení právním zástupcem bez oprávnění (domněle zastupoval žalovaného), proto nebyl vydán rozsudek pro zmeškání, ale žalovaný nebyl řádně obeslán s dokumentem o zahájení řízení

Výhrada veřejného pořádku vs imperativní normy

DVA RŮZNÉ INSTITUTY

- ☐původní vnímání pohledem veřejného zájmu
- ☐postupné zvětšování rozdílů v uchopení obou institutů
- ☐obrana (pasivní přístup) na straně jedné
- ☐prosazování (aktivní přístup) na straně druh